

مؤسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی

گروه حقوق جزا و جرم شناسی

پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته ی حقوق جزا و جرم شناسی

موضوع :

بررسی تطبیقی قاچاق انسان در حقوق کیفری

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر محمود الممیر

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر محمود جلالی

نگارش :

مسلم بنیادی

۱۳۸۹

مؤسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی

گروه حقوق جزا و جرم شناسی

پایان نامه برای اخذ درجه ی کارشناسی ارشد در رشته ی حقوق جزا و جرم شناسی

موضوع :

بررسی تطبیقی قاچاق انسان در حقوق کیفری

نگارش :

مسلم بنیادی

استاد راهنما : جناب آقای دکتر محمود مال میر .....امضاء.....

استاد مشاور : جناب آقای دکتر محمود جلالی .....امضاء.....

استاد داور : جناب آقای دکتر مهدی نقوی .....امضاء.....

مدیر گروه : جناب آقای دکتر محمود مال میر .....امضاء.....

تقدیم به :

پدر و مادرم

و همسر عزیزم

تقدیر و سپاس :

بر خود واجب می دانم از راهنمایی های مشفقانه و دلسوزانه ی استاد راهنمای ارجمند و مدیرگروه گرامی جناب آقای دکتر محمود المیر که با سعه صدر راهنمایی این پایان نامه را بر عهده داشته و حقیر را در تحریر و نگارش این تحقیق یاری نمودند و نیز جناب آقای دکتر محمود جلالی که با قبول زحمت مشاوره تحقیق فرارو بر بنده منت گذارده ، سپاسگزاری خود را ابراز نمایم . همچنین از جناب آقای دکتر مهدی نقوی که زحمت داوری این تحقیق را متحمل شده و در دوره تحصیل از محضر ایشان بسیار کسب فیض نموده ام ، تقدیر و تشکر می نمایم .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	الف (ضرورت تحقیق.....
۳	ب (پیشینه ی تحقیق.....
۵	ج (سؤالات تحقیق.....
۵	د (فرضیه های تحقیق.....
۶	ه (اهداف تحقیق.....
۷	و (روش تحقیق.....
۸	ز (ساماندهی تحقیق.....
۱۱	بخش اول : قاچاق انسان در حقوق کیفری ایران.....
۱۲	فصل اول : پیشینه ی قاچاق انسان در قوانین کیفری ایران.....
۱۲	مبحث اول : قاچاق انسان در قوانین قبل از انقلاب.....
۱۳	گفتار اول : قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴.....
	گفتار دوم : قانون مربوط به الحاق دولت ایران به قرارداد تکمیلی منع بردگی و برده فروشی و عملیات
۱۶	دستگاههای مشابه بردگی.....
۲۰	گفتار سوم :قانون منع خرید و فروش برده در خاک ایران و آزادی برده در موقع ورود به مملکت ...
۲۲	مبحث دوم : قاچاق انسان در قوانین بعد از انقلاب.....
۲۲	گفتار اول : قانون مجازات اسلامی.....

- گفتار دوم : قانون حمایت از کودکان و نوجوانان ۲۵
- گفتار سوم : قوانین موافقتنامه همکاری امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دیگر کشورها ۲۷
- الف) قانون موافقتنامه همکاری امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ایتالیا ۲۸
- ب) قانون موافقتنامه همکاری های امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و شورای وزیران بوسنی و هرزگوین ۳۴
- ج) قانون موافقتنامه همکاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری افغانستان در عرصه مبارزه با موادمخدر، جرایم سازمان یافته و تروریسم ۳۵
- گفتار چهارم : قانون مبارزه با قاچاق انسان ۳۷
- فصل دوم : قاچاق انسان در قانون مبارزه با قاچاق انسان ۴۰
- مبحث اول : عناصر تشکیل دهنده جرم قاچاق انسان در قانون مبارزه با قاچاق انسان ۴۲
- گفتار اول : عنصر قانونی ۴۳
- گفتار دوم : عنصر مادی ۴۴
- الف) عنصر مادی جرم قاچاق انسان ۴۴
- ۱ - رفتارهای فیزیکی قاچاق انسان ۴۴
- ۲ - شرایط و اوضاع احوال ۴۷
- ۳ - نتیجه ی مجرمانه ۵۰
- ب) جرائم در حکم قاچاق انسان ۵۰
- گفتار سوم : عنصر روانی ۵۱
- مبحث دوم : مجازات جرم قاچاق انسان و کیفیات مشدده آن ۵۲

گفتار اول : مجازات قاچاق انسان.....	۵۲
الف) احاله ی مجازات قاچاق انسان به مجازاتهای مندرج در قانون مجازات اسلامی	۵۲
ب) متناسب نبودن حداقل مجازات.....	۵۳
گفتار دوم : کیفیات مشدده	۵۴
مبحث سوم : شروع به جرم و معاونت در آن.....	۵۴
مبحث چهارم : بررسی سایر مواد قانون مبارزه با قاچاق انسان	۵۶
بخش دوم : قاچاق انسان در حقوق بین الملل کیفری	۶۰
فصل اول : کلیات و مبانی.....	۶۱
مبحث اول : تعریف و ماهیت جرم قاچاق انسان.....	۶۱
گفتار اول : تعریف جرم.....	۶۲
الف) تعاریف ارائه شده.....	۶۲
ب) تحلیل حوزه تعریف.....	۶۴
گفتار دوم : ماهیت جرم.....	۶۷
الف) قاچاق انسان ؛ جرمی سازمان یافته.....	۶۷
۱- تعریف جرم سازمان یافته.....	۶۷
۲- ویژگی های جرم سازمان یافته.....	۶۸
ب) قاچاق انسان؛ جرمی فراملی.....	۶۹
مبحث دوم : قاچاق انسان در اسناد بین المللی.....	۷۰
گفتار اول : اسناد بین المللی قبل از تاسیس سازمان ملل متحد.....	۷۰

- الف (مقاوله نامه ۱۸ می ۱۹۰۴..... ۷۱
- ب (قرارداد بین المللی ۴ می ۱۹۱۰..... ۷۲
- ج (قرارداد بین المللی الغاء خرید و فروش زنان و کودکان..... ۷۴
- د (قرارداد بین المللی ۱۹۳۳..... ۷۵
- گفتار دوم : اسناد بین المللی بعد از تاسیس سازمان ملل متحد..... ۷۶
- الف (کنوانسیون سرکوب قاچاق اشخاص و بهره کشی از روسپیگری دیگران ۷۷
- ب (اساسنامه دیوان کیفری بین الملل..... ۸۰
- ج (پروتکل پیشگیری ، سرکوب و مجازات قاچاق اشخاص بویژه زنان و کودکان الحاقی به کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی..... ۸۳
- د (سایر اسناد..... ۸۳
- مبحث سوم : علل و عوامل قاچاق انسان..... ۸۴
- گفتار اول : عوامل مربوط به بزه دیدگان..... ۸۵
- الف) فقر..... ۸۵
- ب (بستر خانوادگی نامناسب..... ۸۶
- ج (عدم آگاهی و فریب..... ۸۶
- گفتار دوم : عوامل مربوط به بزهکاران..... ۸۷
- الف (عرضه و تقاضا..... ۸۸
- ۱ - تقاضا..... ۸۸
- ۲- عرضه..... ۹۰

- ب (سود آوری یا عامل اقتصادی ۹۱
- مبحث چهارم : گونه های قاچاق انسان ۹۲
- گفتار اول : قاچاق انسان و قاچاق مهاجران ۹۲
- گفتار دوم : تقسیم بندی قاچاق انسان بر مبنای انگیزه ارتکاب آن ۹۵
- الف (قاچاق جنسی ۹۵
- ۱- بهره کشی از روسپیگری دیگران ۹۶
- ۲- گردشگری جنسی ۹۷
- ۳- پورنوگرافی ۹۸
- ب (قاچاق انسان برای اهداف غیر از تجارت سکس ۹۹
- ۱- ازدواج زود هنگام ۹۹
- ۲- ازدواج اجباری یا ازدواج دُون (پست) ۱۰۰
- ۳- ازدواج ترتیب داده شده ۱۰۲
- ۴- ازدواج به عنوان غرامت ۱۰۳
- ۵- ازدواج موقتی یا ازدواج برای تولید مثل ۱۰۳
- ج (قاچاق انسان برای کار ۱۰۴
- فصل دوم : چهارچوب حقوقی قاچاق انسان در حقوق بین الملل کیفری ۱۰۶
- مبحث اول : عناصر تشکیل دهنده جرم ۱۰۶
- گفتار اول : عنصر قانونی ۱۰۷

- گفتار دوم :عنصر مادی..... ۱۰۹
- الف (رفتار فیزیکی ۱۱۰
- ۱- استخدام..... ۱۱۱
- ۲- حمل و نقل..... ۱۱۲
- ۳- انتقال..... ۱۱۲
- ۴- پناه دادن..... ۱۱۳
- ۵- پذیرفتن اشخاص..... ۱۱۳
- ب (طرق و شیوه های ارتکاب جرم..... ۱۱۴
- ۱- اجبار و اکراه..... ۱۱۵
- ۲- خدعه و نیرنگ..... ۱۱۶
- ۳- سوءاستفاده از قدرت یا موقعیت بزهکار..... ۱۱۶
- ۴- سوءاستفاده از موقعیت آسیب پذیر بزه دیده ۱۱۶
- ۵- ربودن..... ۱۱۷
- ۶- دادن وجوه یا منافع جهت کسب رضایت فردی که بر دیگری کنترل دارد ۱۱۷
- ج (مقاصد خاص مرتکبان..... ۱۱۸
- د (اعمال در حکم قاچاق انسان..... ۱۱۸
- هـ (نتیجه ی مجرمانه..... ۱۱۹
- و (شروع به جرم..... ۱۲۱
- گفتار سوم : عنصر روانی..... ۱۲۱

- الف (سوءنیت مجرمانه ۱۲۱
- ب (رضایت بزه دیده..... ۱۲۳
- مبحث دوم : مقابله با قاچاق انسان در حقوق بین الملل کیفری ۱۲۴
- گفتار اول : تدابیر پیشگیرانه..... ۱۲۵
- الف- اصول پیشگیری..... ۱۲۵
- ب - علل ریشه ای قاچاق انسان..... ۱۲۷
- ج - راهکارهای مقابله با علل ریشه ای..... ۱۲۹
- ۱- کاهش آسیب پذیری قربانیان بالقوه از طریق توسعه اجتماعی و اقتصادی ۱۲۹
- ۲- کاستن تقاضا برای خدمات افراد قاچاق شده ۱۳۰
- ۳- آموزش عمومی..... ۱۳۱
- ۴- کنترل مرزی..... ۱۳۱
- ۵- جلوگیری از فساد مقامات دولتی..... ۱۳۳
- د - بالابردن سطح آگاهی..... ۱۳۳
- گفتار دوم : تدابیر حمایتی..... ۱۳۴
- الف (ماده ۶ پروتکل..... ۱۳۶
- ۱- حمایت های حقوقی ۱۳۷
- ۲- حمایت های پزشکی ، مادی و ایجاد فرصتها ۱۳۸
- ب (ماده ۷ پروتکل..... ۱۳۹

ج) ماده ۸ پروتکل ۱۳۹

نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۴۲

منابع و مآخذ ۱۴۶

چکیده

قاچاق انسان شکلی از برده داری مدرن است که در سالهای اخیر پیشرفت و گسترش فراوانی داشته است. گستردگی وقوع این جرم، سازمان یافتگی و فراملی بودن این پدیده مجرمانه کشورها و سازمان های بین المللی را با مشکلات عدیده ای در مقابله با آن مواجه کرده است. سازمان ملل متحد به عنوان مهمترین سازمان بین المللی اسناد متعددی را در راستای پیشگیری و سرکوب این جرم به تصویب رسانده است. در حال حاضر پروتکل پیشگیری، سرکوب و مجازات قاچاق اشخاص بویژه زنان و کودکان الحاقی به کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی مهمترین سند بین المللی موجود در مورد قاچاق انسان است.

در حال حاضر کمتر کشوری ست که از گزند این بلیه شوم در امان مانده باشد، بر همین اساس در اکثر قریب به اتفاق کشورهای دنیا در مورد این پدیده مجرمانه قانون و مقررات ویژه ای به تصویب رسیده است. در ایران نیز قانون مبارزه با قاچاق انسان در سال ۱۳۸۳ در جهت مبارزه و پیشگیری از قاچاق انسان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. جرم انگاری قاچاق انسان در حقوق داخلی ایران متأثر از حقوق بین الملل کیفری ست. میان عناصر تشکیل دهنده این جرم در حقوق بین الملل کیفری و حقوق ایران مشابهت های فراوانی وجود دارد که بیانگر این تأثیرگذاری ست. لیکن علیرغم وجود شباهت ها، تفاوت های آشکاری نیز میان پروتکل قاچاق انسان و قانون مبارزه با قاچاق انسان وجود دارد که غالباً در زمره نواقص قانون مزبور قرار می گیرند. مواردی چون فقدان تدابیر لازم برای پیشگیری از جرم، عدم حمایت از بزه دیده قاچاق انسان، عدم توجه به رفع عناوین مجرمانه از قربانیان این جرم، وجود ابهام در مورد تعیین مجازات برای مرتکبین، توجه نکردن به اوصاف بین المللی و سازمان یافتگی جرم مورد بحث و .... در زمره نواقص قانون مبارزه با قاچاق انسان قرار می گیرند.

این جرم در سطح بین المللی دارای گونه های متعددی ست که نشان دهنده تنوع فراوان نحوه تسلط افراد بر هممنوعان خود است. قاچاق جنسی و قاچاق انسان برای کار دو دسته کلی برای تقسیم بندی گونه های مختلف قاچاق انسان است. پرداختن به علل ریشه ای قاچاق انسان و ارائه راهکارهای مناسب برای مقابله با آنها و حمایت موثر از قربانیان جرم، موجب پیشگیری از قاچاق انسان می گردد.

واژگان کلیدی :

قاچاق انسان، حقوق کیفری، جرم سازمان یافته، جرم فراملی، بهره کشی جنسی

مقدمه

به موازات پیشرفت جوامع انسانی و توسعه روز افزون تکنولوژی که در چند دهه اخیر از سرعت وافری برخوردار بوده، روابط انسانی نیز گسترده تر شده و به تبع آن پدیده های ضد اجتماعی و اعمال مجرمانه نیز رشد چشم گیری داشته اند. این فعالیت های مجرمانه معمولاً دارای پیچیدگی های خاص بوده و با برنامه ریزی و سازماندهی به وقوع می پیوندند، حجم عمده فعالیت های مزبور به صورت سازمان یافته و از طریق گروههای بزهکار صورت می پذیرد که دارای تشکیلات منسجم و منظمی هستند.

اینگونه جرایم در جامعه امروز بعضاً پا را از عرصه مرزهای داخلی کشورها فراتر نهاده و به صورت یک پدیده مجرمانه فراملی و بین المللی به وقوع می پیوندد. از جمله این پدیده های مجرمانه می توان به جرم قاچاق انسان اشاره داشت. سلطه انسان بر هم نوعانش در جوامع انسانی دارای سابقه ی فراوانی است و از لحاظ تاریخی بیشتر به شکل برده داری و سوءاستفاده از زنان و دختران پدیدار می شد لیکن در اکثر موارد فاقد جنبه مجرمانه بود، امروزه به دلیل رشد و توسعه روز افزون قاچاق انسان چه در داخل کشورها و چه در سطح بین المللی این پدیده جرم تلقی می گردد. (گهرنیا: ۱۳۸۵: ۱)

قاچاق انسان با ۳۵ میلیارد دلار گردش مالی سومین تجارت بزرگ جهان پس از قاچاق اسلحه و موادمخدر است. این پدیده به عنوان شکلی مدرن از برده داری، یک جنایت سازمان یافته فراملی قلمداد می شود. با این تفاوت که برده داری کلا سیک در طول قرن ها برده داری مجموعاً ۱۱/۵ میلیون سیاه پوست آفریقایی استثمار شده اند. در حالی که اکنون بیش از ۲۰۰ میلیون نفر از نژادهای مختلف به نحوی در سلطه یا در اختیار قاچاقچیان هستند. سالانه ۲۴۰۰۰۰۰ نفر از کشورهای در حال توسعه قاچاق می شوند که نیمی از آنان را کودکان تشکیل می دهند (جعفری: ۱۳۸۹: ۱۲).

با توجه به گستردگی این جرم و قلمرو وسیع ارتکاب آن، به جرأت می توان گفت که در حال حاضر هیچ

کشوری از پیامدهای این معضل خطرناک در امان نیست. نظر به اهمیت زاید الوصف موضوع، جامعه بین المللی و کشورهایی که به نوعی در تقابل با قاچاق انسان بودند هر کدام در جهت مبارزه و کنترل این جرم مبادرت به تصویب کنوانسیون، پروتکل، قانون و ..... نمودند، که از آن جمله می توان به پروتکل الحاقی به کنوانسیون پالمو با عنوان: « پروتکل پیشگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان به ویژه قاچاق زنان و کودکان» و پیش بینی برخی مصادیق این جرم در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی (شریعت باقری: ۱۳۸۶:۱۳) اشاره نمود. کشور ما نیز به لحاظ موقعیت خاص جغرافیایی، هم مرز بودن با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس، ترکیه، پاکستان و .... و همچنین وجود اختلافات فاحش فرهنگی، اجتماعی و ... از گزند و هجوم این بلیه شوم در امان نمانده است. در همین راستا قانونگذار ما در جهت جرم انگاری و بالتبع مبارزه با این جرم، قانون « مبارزه با قاچاق انسان» را به سال ۱۳۸۳ به تصویب رسانید.

اهمیت و ضرورت بررسی موضوع قاچاق انسان از منظر حقوق کیفری به سادگی قابل درک است. گستردگی فرآیند مجرمانه، موضوع جرم (انسان)، ویژگی های جرم مورد بحث (فراملی بودن، سازمان یافته بودن)، دشواری و سختی کنترل و مبارزه با این جرم، همگی نیازمند اتخاذ تدابیری مناسب از سوی حقوق کیفری برای پیشگیری، مبارزه و سرکوب این جرم است. بنابراین بررسی و تحقیق پیرامون اقدامات و مناسبات حقوق کیفری در قبال جرم قاچاق انسان، چه در بُعد بین المللی و چه در بُعد داخلی امری ضروری است. علاوه بر آن بررسی رویکرد حقوق کیفری نسبت به قاچاق انسان، کاستی ها و خلاء های موجود را نمایان می کند، همین امر به اتخاذ تصمیمات و اقدامات مناسب برای مقابله با پدیده مذکور کمک شایانی می کند. بر همین اساس دارا بودن دیدگاه نقادانه در بررسی رویکرد حقوق کیفری ضروری به نظر می رسد.

الف) ضرورت تحقیق:

در جهان امروز بزرگترین و مهمترین فعالیت مجرمانه پس از قاچاق مواد مخدر و اسلحه، قاچاق انسان است؛ این جنایت سازمان یافته در سطح جهان دارای سودآوری اقتصادی فراوانی است که این امر نمایانگر بخشی از اهمیت موضوع است. ارتباط مستقیم آن با نقض کرامت و آزادی انسان که خداوند متعال نیز آن را مورد حمایت و تأکید قرار داده اند (سوره مبارکه اسراء آیه ۷۰) و در واقع انسان بدون آن معنا ندارد، گویای ضرورت بررسی و تحقیق در زمینه جرم قاچاق انسان است. علاوه بر آن پیامد ها و آثار ناگواری این جرم به

دنبال دارد که از آن جمله می توان به آثار سؤی که بر بزه دیدگان تحمیل می گردد و تبعاتی که برای دولتها به جای می گذارد اشاره داشت . نکات یادشده همگی بیانگر اهمیت و ضرورت تحقیق در زمینه جرم قاچاق انسان می باشد .

ب (پیشینه ی تحقیق :

قاچاق انسان به طور مستقیم به کرامت انسانی لطمه وارد می کند و از طرفی همه ابعاد سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی کشورها ، بویژه کشورهای جهان سوم و در حال توسعه را مورد تهدید قرار می دهد ، رسیدگی و توجه به این جرم نسبت به دیگر جرائم ، از اهمیت خاصی برخوردار است . (شیبانی : ۱۳۸۴ : ۲)

با توجه به سابقه تاریخی سلطه انسانها بر یکدیگر که در شکلهای مختلف از زمانهای دور تا کنون وجود داشته . وجود برده داری در اوایل ظهور دین مبین اسلام موجب بیان قواعد و احکام خاص آن در فقه گردید ، در گذشته و حال نیز موضوع برده داری از موضوعات مورد توجه فقها محسوب می شده است (اشتری : ۱۳۸۵ : ۲۳) ، لیکن به دلیل الغای برده داری به شیوه گذشته و جرم انگاری قاچاق انسان ، برده داری از موضوع بحث ما خارج است .

هر چند قاچاق انسان از دیرباز در میان ملل مختلف وجود داشته ، اما مطرح شدن آن به عنوان پدیده ای بین المللی و معضلی جدی به ابتدای قرن بیستم برمی گردد ، در دهه ۹۰ میلادی قاچاق انسان به عنوان یک معضل جدی در سطح بین المللی مورد توجه قرار گرفت و از آن سال سازمان ملل متحد و سایر مجامع بین المللی و بالتبع دولتها اقداماتی در جهت مبارزه با این جرم به انجام رساندند .

به عبارت دیگر در قرن بیستم بود که مبارزه با قاچاق انسان آغاز گردید و اسناد متعددی در سطح بین المللی پیرامون موضوع قاچاق انسان به تصویب رسید ، که از آن جمله می توان به مقاوله نامه بین المللی پاریس که راجع به تأمین یک حمایت مؤثر علیه معاملات جنایتکارانه موسوم به خرید و فروش سفید پوستان که به سال ۱۹۰۴ به امضاء رسید ، اشاره نمود . در واقع این مقاوله نامه اولین سند موجود بین المللی تلقی می گردد ، پس از آن نیز اسناد دیگری به تصویب رسید که از آن جمله می توان به کنوانسیون های ۱۹۱۰ و ۱۹۱۲ و ۱۹۳۳ و ۲۰۰۰ اشاره داشت . (موثقی : ۱۳۸۶ : ۱۸)

پس از آن نیز اسناد دیگری در سازمان ملل متحد و سایر مجامع بین المللی و منطقه ای به تصویب رسید ، اکثر قریب به اتفاق کشورها نیز اقدام به جرم انگاری قاچاق انسان نمودند .

از سال ۱۳۸۳ که قانون مبارزه با قاچاق انسان توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید ، جرقه بحث و بررسی پیرامون پدیده قاچاق انسان در کشور ما زده شد و از آن سال تاکنون انجام تحقیقات و نگارش تألیفاتی را در قالب پایان نامه ، کتاب و مقاله شاهد هستیم . از آن جمله می توان به پایان نامه هایی که حول محور قاچاق انسان در دانشگاههای مختلف دفاع شده است اشاره ای مختصر داشت :

۱- قاچاق انسان از دیدگاه حقوق بین الملل و جایگاه آن در حقوق کیفری ؛ این پایان نامه در دانشگاه تهران (مجمع آموزش عالی قم) توسط آقای محمدحسن باقرپوریان به سال ۱۳۸۳ نگاشته و دفاع شده است . در این پایان نامه به پدیده قاچاق انسان از دیدگاه حقوقی صرف نگریسته شده و مسائل بین المللی آن نیز به نحو محدود بررسی شده است .

۲- قاچاق انسان ؛ این پایان نامه در دانشگاه شهید بهشتی توسط آقای حسن شیبانی به سال ۱۳۸۴ نگاشته و دفاع شده است . در این تحقیق نیز ، از منظر حقوق جزا به موضوع قاچاق انسان پرداخته شده است و به ذکر عناصر متشکله آن چه در حقوق داخلی و چه حقوق بین الملل بسنده شده است .

۳- قاچاق انسان در حقوق جزای ایران و کنوانسیون های بین المللی ؛ این پایان نامه در دانشگاه قم توسط آقای محمدتقی گهرنیا به سال ۱۳۸۵ نگاشته و دفاع شده است . بخش عمده این پایان نامه نیز پیرامون عناصر متشکله جرم قاچاق انسان بحث شده و مختصری نیز در خصوص نحوه رسیدگی محاکم به این جرم اختصاص داده شده است .

۴- تحلیل حقوقی قاچاق انسان در حقوق ایران و حقوق بین الملل ؛ این تحقیق توسط خانم الهه دبیر زاده در دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۸۶ نگاشته و دفاع شده است . این پایان نامه در دو بخش به بررسی حقوقی قاچاق انسان به طور کلی و فرآیند دادرسی آن ، پرداخته است . ادغام حقوق داخلی ایران و حقوق بین الملل در امر تحقیق از ویژگی های این تحقیق است .

با بررسی و مطالعه اجمالی آثار و تألیفاتی که در زمینه و پیرامون جرم قاچاق انسان به بحث و بررسی پرداخته اند ؛ ملاحظه می گردد که در اکثر قریب به اتفاق موارد به توضیح ، تفسیر و تبیین قوانین و مقررات

و کنوانسیون های مصوب ، پرداخته شده و اغلب به مباحث مربوط به علل ، عوامل و انگیزه های قاچاق انسان توجهی مبذول نداشته اند . این در حالی ست که موارد مذکور در پیشگیری از وقوع جرم و بالتبع مبارزه و برخورد با مرتکبین جرم تأثیر به سزایی دارد .

مضافاً اینکه اهم مباحث طرح شده در تحقیقات انجام شده در رابطه با نحوه برخورد با قاچاقچیان و مجازات آنان است و و بیشتر به جنبه های حقوقی صرف پرداخته اند و بحث و بررسی در مورد جنبه های جرم شناختی موضوع ، علی الخصوص بزه دیده (متضرر از جرم قاچاق انسان) و حمایت از آنان به نوعی از مهجور مانده است . همچنین مصادیقی که در اساسنامه دیوان بین الملل کیفری بیان شده نیز تاکنون مورد توجه هیچکدام از علاقمندان قرار نگرفته است .

ج (سؤالات تحقیق :

سؤالات مطروحه در این تحقیق عبارتند از :

۱- علل ، عوامل و انگیزه هایی که موجب بروز و وقوع جرم قاچاق انسان می گردد ، چیست ؟

۲- گونه های مختلف قاچاق انسان کدامند ؟

۳- تدابیر سازمان ملل متحد و به طور کلی جامعه بین المللی در پیشگیری برخورد و سرکوبی جرم قاچاق انسان چیست ؟ آیا سیاست های اتخاذ شده تأثیری در کاهش ارتکاب این جرم و سرکوبی آن داشته است ؟

۳- دلایل ناتوانی و ناکارآمدی شیوه های مبارزه با جرم قاچاق انسان در سطح ملی و فراملی چیست ؟

۴- سیاست جنایی اتخاذ شده از سوی جمهوری اسلامی ایران در تقابل با جرم قاچاق انسان چیست ؟

جایگاه بزه دیده و حمایت از او در سیاست های اتخاذ شده از سوی ایران کجاست ؟

د (فرضیه های تحقیق :

مطالعات گوناگون نشان می دهد علل و عوامل بسیاری موجب بروز پدیده قاچاق انسان می گردد که از آن

جمله می توان به شرایط نامطلوب اجتماعی ، اقتصادی و خانوادگی ، بیکاری ، مهاجرت ، خشونت‌های موجود در نظامها و جوامع در حال توسعه ، فقر فرهنگی ، تقسیم نابرابر کار میان زنان و مردان ، فقدان امنیت ، بحران در نظام ارزش ها و اخلاقیات ، عدم حمایت از بزه دیدگان ، طرد شدن از سوی خانواده و اجتماع و ... اشاره نمود . شناسایی علل ریشه ای قاچاق انسان و ارائه راهکارهای مناسب برای مرتفع کردن آنها در پیشگیری از وقوع پدیده مورد بحث تأثیر فراوانی دارد .

قاچاق انسان گونه ها و مصادیق بیشماری دارد . به نسبت پیشرفت روابط انسانی شیوه ها و گونه های قاچاق انسان نیز گسترش یافته اند . در حال حاضر می توان از چند بُعد به تقسیم بندی گونه های قاچاق انسان پرداخت . این پدیده را می توان به اعتبار نحوه ارتکاب ، انگیزه های ارتکاب جرم و حتی نوع و جنس قربانیان و مرتکبان جرم تقسیم بندی نمود .

سیاست جنایی سازمان ملل متحد و جامعه بین المللی که در قالب کنوانسیون و پروتکل های تصویب شده به منصفه ظهور رسیده ، بیشتر جنبه سرکوبگراییانه دارد . سیاست های موجود به دلیل عدم تناسب با گستردگی جرم ارتكابی و عدم تعیین مجازاتهایی مفید و متناسب ، آنچنان در مبارزه با این جرم و کاهش ارتكاب آن مفید واقع نشده اند .

سختی کنترل این گونه جرایم ، دارا بودن جنبه های فراملی ، ارتكاب آن توسط گروه های حرفه ای و در قالب سازمانهای تبهکاری ، عدم هماهنگی دولتها در مبارزه با آن ، عدم اتخاذ مجازاتهای متناسب ، فقدان حمایت مناسب از بزه دیدگان و همچنین فقدان توجه به تمامی جوانب از جمله دلایل ناکارآمدی شیوه های مبارزه با جرم قاچاق انسان است .

سیاست جنایی ایران در قبال ارتكاب جرم قاچاق انسان به طور یکسان سرکوبگراییانه است و در خصوص حمایت از بزه دیدگان ناقص ، ناکارآمد و در حقیقت در این مهم به نوعی غفلت شده است .

ه (اهداف تحقیق :

هدف این تحقیق پرداختن به معضل قاچاق انسان و رای مسئله تئوریک بوده و سعی شده که با نگاهی علمی کاربردی قاچاق انسان در قالب یک جنایت سازمان یافته فراملی متصور گردد ، علاوه بر آن مبارزه با قاچاق

انسان جز در یک چهارچوب هماهنگ و اقدام منسجم ممکن نیست . به عبارت دیگر مسئله قاچاق انسان بسیار مهمتر از آن است که با یک یا چند کنوانسیون بین المللی به مبارزه با آن برخورد است .

اهداف کلی و کاربردهای قابل دسترسی در این تحقیق عبارتند از :

- ۱- شناسایی علل و عواملی که منجر به وقوع و بروز قاچاق انسان می شوند .
- ۲- بیان مصادیق گوناگون و گونه های مختلف قاچاق انسان .
- ۳- بررسی پیشینه ی قاچاق انسان در اسناد بین المللی .
- ۴- تحلیل و تعیین محدوده عناصر تشکیل دهنده جرم قاچاق انسان در حقوق بین الملل کیفری و شناسایی تدابیر اتخاذ شده در مقابله با جرم یاد شده .
- ۵- ارائه راهکارهای مناسب برای پیشگیری از قاچاق انسان از منظر بین المللی .
- ۶- پیشینه ی قاچاق انسان در قوانین کیفری ایران از ابتدای قانونگذاری تا تصویب قانون مبارزه با قاچاق انسان .
- ۷- نقد و بررسی جامع قانون مبارزه با قاچاق انسان و بیان کاستی های آن .

و) روش تحقیق :

جز در مواردی که برای اهمیت موضوع لازم بوده از ذکر آمار و اعداد خودداری شده است و روش بررسی فرضیه ها و پاسخگویی به سوالات توصیفی و تحلیلی می باشد . ابزار گردآوری از طریق فیش برداری ، رجوع به منابع پایه که اصلی ترین منبع کسب اطلاعات محسوب می گردد . این منابع شامل اسناد ، قراردادهای ، معاهدات ، قوانین ، مقررات و آیین نامه ها می شود . همچنین مراجعه و استفاده از مطالب موجود در پایگاههای اینترنتی نیز مورد توجه قرار گرفته است .

روش تجزیه و تحلیل داده ها به صورت توصیفی و تحلیلی بوده ، مضاف بر آن سعی شده است که با ارتباط میان مفاهیم مختلف تحقیق به مقایسه آنها با یکدیگر ، به نتیجه گیری و استدلال نیز پرداخته شود ، به عبارت دیگر سعی شده است که با توجه به مفاهیم تحقیق یک ارتباط منسجم میان مطالب تحقیق فراهم آید .